

עיצוב ייחודי
להדפסה חסכונית
מומלץ להדפיס
ולחלק בעבודה ובקהילה

כל המשפחה מחוברת סביב הזרף של אבא

מסרים מהדף היומי / גליון מס' 93 / פרשת תצווה תשפ"ד

מצורף לעלון:
'שאלה של אבא' - שאלה מרתקת
בדיני חושן משפט - מבית 'משפטי התורה'

סעודה שלישית

השבוע למדנו בגמ':

דף קיג:

"ארבעית לי אריא אמצראי"

בגמרא השבוע אנו לומדים: יהודי מכר לגוי את שדהו הסמוכה לשדה של יהודי אחר, עליו להתחייב לשלם כל נזק שייגרם מחמת 'חסי השכנות' החדשים שהעניק לחברו... זאת למה? מאחר שהוא מושיב 'אריה' על השדה שלו, כלומר הוא מטיל על שכנו נזק מתמשך..

איננו יחידים בעולם, אין לנו רשות לומר: אני עושה ברשותי מה ש'בא לי'. גם כשאתה פועל ברשותך הפרטית, אתה חייב להתחשב בשכניך, בסובביך..

"הרב", פנה יהודי בשאלה אל ראש ישיבת פינסק קרלין, הדיין הנודע רבי ישראל גרוסמן. האיש הרחיב את דירתו בכדי שתספיק למשפחתו הגדולה, אך שכנו מתלונן שבעקבות הבניה ניתן להציץ לביתו מהמרפסת שנבנתה; "האמנם מחוייב אני לבנות קיר שיחצוץ בין המרפסת לביתו, אחרי כל ההוצאות שהוצאתי?". לפליאתו החל רבי ישראל להתעניין אודות הדירה המחודשת; כיצד היא תספיק לכל הילדים, האם היא מוארת מספיק, איך תוכנן המטבח וכו', האיש נהנה מהתעניינותו של הרב והחל לתאר בהרחבה: "חשבנו על כל פרט, אפילו על מטבח מיוחד לפסח" - הצהיר, ופניו של הרב הזדעפו: "על הכל חשבת, חוץ מעל פסח? ואתה עוד שואל אם אתה מחוייב לדאוג לפרטיותו?...".

איך זה קשור אלינו?

אנו דואגים לעצמנו ולא פחות מכך לחברינו, 'זאהבת לרעך כמוך' זהו כלל גדול בתורה..

יום שבת

השבוע למדנו בגמ':

דף קיא:

"הגוזל ומאכיל את בניו"

המשנה בתחילת הפרק דנה אודות אדם שגזל מאכלים והניחם לפני בניו שיאכלום, ומת, האם הם חייבים לשלם את שאכלו..

הספרים הקדושים תולה בכאב את העובדה שילדים שחונכו כהוגן והתגדלו לתורה מפסיקים את שקידתם ואת הליכותיהם הנאות, בכך שניזונו מממון שאינו כשר. הוריהם נכשלו בגזל או במשא ומתן שלא באמונה, והמאכלים שנקנו מכסף פסול השפיעו לרעה על נפש ילדיהם..

בירושלים העתיקה התגוררה ישישה צדקנית שנודעה בשם ה'בָּאָאָע [סכתא] עלקא'. באחד הימים פנתה מתייפחת לרבי אליעזר דן רלב"ג, מגדולי רבני ירושלים: "מזה מספר חודשים שאני שומעת כי נכדי הנודע כמצוין אינו לומד כראוי, ואיני יודעת את נפשי"; רבי אליעזר דן קרא לנער והתעניין במצבו, וזה השיב בפנים מושפלות: "איני יודע למה, אך אבד לי החשק ללמוד". רבי אליעזר דן ביקש ממנו להיזכר במאורע שהתחדש אצלו בזמן האחרון, והילד הרהר, והשיב: "בזמן האחרון, בכל יום שאני עובר דרך השוק בשווי מהחידר, אחד מהמוכרים מכבד אותי בכפי עסיסי..."; "המוכר אינו בעל הפירות, ומאכילך הרב את דברי הילד, "הוא אינו רשאי לכבדך מהפירות, ומאכילך ממון גזול. עליך לחדול מכך מידי!". הילד הפסיק ושקידתו חזרה..

איך זה קשור אלינו?

ניזהר במשא ומתן כהלכה, נישמר מכל סרך גזל, ונזכה או ילדינו להצליח בלימודנו..

ליל שבת

השבוע למדנו בגמ':

דף קח:

"הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם"

השבוע אנו לומדים במשנה את ההלכה הבאה: שומר פקדון שטען שהפיקדון אבד, ונשבע על כך, ועדים מעידים שהוא השתמש בו לצרכיו, משלם את שוויו בלבד. אילו היה מודה בעצמו היה עליו לשלם מלבד השווי אף תוספת 'חומש' וקרוב לכפרה..

היי... מי שמודה מפסיד? ממש לא! הוא זוכה לכפרה, הראשון לא!..

וזה מזכיר לנו כי לא פעם מוצא האדם את עצמו מתלונן; אנשים 'פחות טובים ממנו' חיים בטוב ובנעימים [כך הוא לפחות סבור...], ואילו הוא עובר קשיים. משנתנו מלמדת כי עליו לשמוח בכפרה שלשמה נשלחו אליו הייסורים, ולקבלם באהבה..

גדליה הירושלמי לא יכל יותר לשאת את ייסוריו. הוא החליט להיכנס לרש"ש הקדוש ולבקשו שיפעל לסילוק הדינים מעליו. "המתן עד שהצדיק יתפנה" - הורה לו השמש, והחווה לו על ספה שעמדה שם. גדליה התיישב, ונרדם, והנה חלום: בחלומו הוא עומד לפני ב"ד של מעלה, צופה בחרדה בכף המאזנים הגדושה בעוונותיו, נוטה כלפי מטה, לעומת כף הזכויות שלמרבה הבושה הייתה כמעט ריקה. ופתאום, מאי שם הובאו ארגזים מלאים בייסורים, אלו הועמסו על הכף הריקה ומעט לפני שהכריעו, המלאי נגמר... "הבו לי עוד יסורים" - זעק גדליה בבהלה, והתעורר, ואז קם ויצא מהבית... את התשובה כבר קיבל..

איך זה קשור אלינו?

הקשיים נועדו לטובתנו, לא נתלונן, אדרבה נודה עליהם..

שאלה של אבא

שאלה מרתקת מדהף היומי / פרשת תצווה תשפ"ד

הצעות מכוונות באמצעות זכוכית

שאלה א

גנב ניסה לפרוץ לדירה. הדיירים הצליחו ללכדו, והזמינו את המשטרה, שגילתה להם שנגד הגנב הנ"ל ישנן תביעות רבות על מעשים דומים. בדירה נותרו כלי פריצה רבים ויקרים, כגון: מסור חשמלי לניסור סורגים, מספרים מיוחדות וכדו'. למי שייכים כלים אלו?

תשובה

א. אם ידוע שהגנב גנב כלים אלו מחנות מסויימת - הם שייכים לבעלי החנות הנ"ל. אולם כל זמן שלא ידוע מהיכן השיג הגנב את כלי הפריצה - הם נחשבים ככלים ששייכים לו.1

ב. כלי פריצה של גנב, אסור להחזירם לגנב עצמו, כדי שלא ימשיך להשתמש בהם לצורך גניבה. לפיכך בנדון השאלה דנן, על בעל הדירה לשמור את הכלים הללו עד שיתברר לו בודאות שהגנב הנ"ל חזר בתשובה, או עד שהגנב ימות, ואז יתן אותם ליורשיו אם הם יהיו אנשים ישרים. אולם אסור לבעל הדירה לזרוקם או אפילו למכרם ולתת לגנב או ליורשיו את התמורה הכספית שיקבל עבורם, מבלי שיקבל תחילה רשות מהגנב או מירשיו לעשות כן.2

ג. אם ידוע בודאות שהגנב חייב כסף לאדם מסויים, ועדיין לא שילם לו, והחוב הנ"ל היה לכל הפחות בשווי של כלי הפריצה, רשאי בעל החוב לקחת לעצמו כלי פריצה אלו כדי לגבות מהם את חובו.3

ד. התופס כלי הפריצה עבור חובו, יצטרך תחילה לשום אותם בפני שלשה אנשים הבקויים בשוויית של כלים אלו, כדי לדעת בודאות מהו שוויים של כלים אלו בשוק, כי אולי מגיע לגנב החזר כספי מגביית החוב.

מקורות

ההבדל בין חפץ שידוע שגנוב, לבין שאר חפצי הגנב

1. כל חפץ שנמצא בידי גנב, ולא ידוע לנו בודאות שהוא גנב את החפץ הזה - הרי הוא שייך לגנב שמוחזק בו. והראיה לדין זה, מהגמ' בב"ק (ק"ג.) ומהשו"ע (ח"מ סי' שסט, ד), שמבואר שם, שאפילו בני אדם המוחזקים כגזלנים והממון שבידם הוא בחזקת גזל, בכל זאת מותר לקבל צדקה מהממון שבידם או לפרוט ממנו למענות קטנות יותר וכדו'. ורק לגבי כסף שנמצא בתוך תיבת המוכסין שבה ידוע ששמים את הכסף שגוזלים המוכסים מבני אדם [במוכס העומד מאליו שלא על פי דינא דמלכותא] - אותו הכסף בודאי גזול, ונאמר שם במשנה, שאסור לאף אדם להנות מכסף זה. והנהנה ממנו - מחזיק ידי עוברי עבירה, ועובר בהרבה מקרים על הלאו "לפני עיור לא תתן מכשול" כמבואר שם בשו"ע (סעיף א.). וביאר שם הסמ"ע (בס"ק ז) את הטעם לדין זה, כי במוכס כזה העומד מאליו, עצם גביית המס שלו היא חפצא של איסור, כי הוא נוטל את הכסף בגזילה מאנשים שאינם חייבים לו מס זה, ומניח את הכסף בתיבת המוכסין. נמצא שאותן המעות שנמצאות בתיבה זו הן מעות גזולות, ולכן אסור לאף אדם להנות מהן.

לעומת זאת בכסף אחר הנמצא בבית הגנב, אע"פ שקרוב לודאי שהוא הגיע לביתו מחמת גניבותיו הרבות, למרות זאת, כיון שאין לנו בירור ודאי שכסף מסוים זה או חפץ זה הם גנובים - מותר להנות ולהשתמש בהם, ועלינו להניח שהם של הגנב ונמצאים בידו בהיתר. אמנם חפץ שידוע לנו בודאות שהוא גנוב, אפילו אם בינתיים התייאש ממנו הגנב, בכל זאת אסור לכל אדם לקנות חפץ זה מהגנב, מכיון שאסור לסייע ולחזק ידי עוברי עבירה, כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' שנו) וע"ש.

לאור האמור לעיל, הוא הדין בנידון של השאלה דנן. כל עוד שלא

ידוע לנו בודאות שהגנב הנ"ל גנב כלים אלו - הם שייכים לגנב, וצריך היה מעיקר הדין להחזיר לו אותם. אמנם לגנב עצמו אסור להשיב אותם כל זמן שהוא לא חזר בתשובה וממשיך בדרכיו המקולקלות, כדי שלא לסייע לו במעשיו ולחזק את ידיו. אדרבא הרי אנו מצווים במצוות עשה שלי: "הוכח תוכיח את עמיתך", ובערת הרע מקרבך" וכדו', ולכן כ"ש שאסור לנו לסייע לגנב ולתת לו כלים שיוכל להשתמש בהם כדי לעשות איסורים, למרות שכלים אלו שייכים לו. ויש להביא ראיה לכך גם מפירוש המשניות לרמב"ם (פ"ה משביעית, בתחילת משנה ו') וע"ש.

2. האיסור להשיב לגנב את כלי הגניבה שלו קיים, אפילו אם בינתיים השיג הגנב כלי פריצה אחרים. כי יתכן שפעם אחרת הוא יאבד את כליו החדשים, ויבוא להשתמש בכלים הישנים וכדומה.

והנה דינו של בעל הדירה הוא כשומר אבידה לגנב או ליורשיו [אם הגנב ימות בינתיים]. מכיון שהתבאר לעיל, שהגנב נחשב כבעל ממון זה, והוא עדיין לא התייאש מהם. ואפילו אם הוא התייאש מהם לאחר שנתפס, בכל זאת מכיון שנכנסו לרשותו של בעל הדירה, עוד לפני יאושו של הגנב מכליו - לכן בעל הדירה התחייב בהשבתם. כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' רסב, א). ועיין שם בש"ך (ס"ק א, ובסי' רסח ס"ק ב). לפיכך על בעל הדירה לשמור את כלי הפריצה אצלו, ולהחזירם לגנב או ליורשיו בכפוף לתנאים שהתבארו בתשובה בסעיף ב. ועד אז אסור לו למוכרם ללא רשות בעליהם.

3. הדבר מותר מדין עביד איניש דינא לנפשיה, שהתבאר בשו"ע (ח"מ סי' ד). וכן מדין - שיעבודא דרב נתן שהתבאר בשו"ע (ח"מ סי' פו) וע"ש.

4. עיין בשו"ע (ח"מ סי' קג, סעיפים א-ב), ובנתיבות שם (ס"ק א).